

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปัจจัยทางจิต-สังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายที่มีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้วในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดังได้กล่าวถึงผลการวิจัยมาแล้วในบทที่ 4 เพื่อทำความเข้าใจกับผลการวิจัยที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นการอภิปรายเพิ่มเติม โดยแสดงความคิดเห็นได้จากตัวอย่างเองหรือผู้วิจัย ตลอดจนอภิปรายประเด็นที่สอดคล้องกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก่อนอื่นคงจะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ผู้ที่มาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จะต้องผ่านการวินิจฉัยของจิตแพทย์ และผ่านการทดสอบทางจิตวิทยาว่าเป็น GID ก่อน จึงจะได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทุกคน จิตแพทย์รายงานว่าทุกรายมีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ

1. ลักษณะทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-24 ปี แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 22 ปี ถึง 3 คน และทั้งหมดคือนักศึกษา จักว่าเป็นผู้มีอายุน้อยและไม่มีรายได้เป็นของตนเองแต่ทำการแปลงเพศแล้ว

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพไปในทางผู้หญิง เนื่องจากความชอบและความถนัด สุวัทธนา อารีพรรค⁽²⁾ กล่าวว่า GID ไม่ต้องการความเป็นชายของตนเอง ต้องการมีชีวิตอย่างผู้หญิงโดยสมบูรณ์ทั้งในด้านอารมณ์ ร่างกาย และชีวิตทางเพศ จึงพยายามแก้ไขโดยใช้ชีวิตอย่างเพศหญิงได้แก่หางานที่ผู้หญิงทำ เพื่อให้สอดคล้องกับความชอบความถนัดของตนเองและสนองความมีบุคลิกภาพแบบผู้หญิงของเขา

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เคยไปสัมภาษณ์งาน แต่ 7 คนเท่านั้นที่ผ่านการสัมภาษณ์ คนที่ไม่ผ่านการสัมภาษณ์ เนื่องจากคุณสมบัติในเรื่องบุคลิกภาพและการปรับตัวไม่เหมาะสม ส่วนคนที่ผ่านการสัมภาษณ์ได้เข้าไปทำงานบริษัท แต่ต้องทนต่อความอึดอัด ทนต่อแรงกดดันจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน และโดยส่วนตัวเขาเองก็คิดว่า เขาไม่สามารถแสดงออกหรือแต่งกายอย่างที่ตัวเองต้องการ ต้องพยายามปกปิดพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกมาเนื่องจากเกรงว่าจะถูกเพ่งเล็ง และอาจไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

นอกจากนี้ยังมีอีก 3 คนทำกิจกรรมส่วนตัว โดยช่วยที่บ้านขายของ เนื่องจากทางครอบครัวมีธุรกิจอยู่ก่อนแล้ว สาเหตุที่ทำอาชีพนี้ก็เพราะทั้ง 3 คน กตัญจะเข้าทำงานอื่นไม่ได้ จึงตัดสินใจไม่ไปสมัครงาน

สำหรับเรื่องรายได้ คนที่ทำงานบริษัท ถึงแม้จะรู้สึกอึดอัด แต่ 5 ใน 7 คน ก็มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และยังมีความภูมิใจในตัวเอง ที่สามารถเอาชนะข้อเสยงวิพากษ์วิจารณ์ว่าพวกเขาทำได้แก่งานประเภทเดินโชว์หรือขายบริการ และจากการสัมภาษณ์ยังพบว่า มี 1 คน ที่มีรายได้ถึง 40,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ได้จากคู่ของคนที่เป็นชาวต่างชาติรวมกับรายได้จากการโชว์คาร์บาร่าร์ต์

3. ลักษณะทางสังคม

สำหรับเรื่องการศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้วว่า มีจำนวน 17 คน ที่เรียนจบปริญญาตรีและกำลังเรียนระดับปริญญาตรี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคิดว่า ระดับการศึกษาที่สูงจะส่งผลในเรื่องการทำงาน แม้จะไม่ได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้โดยตรงแต่สามารถนำมาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ในอาชีพได้ ทำให้มีโลกทัศน์กว้างขึ้น สามารถหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแปลงเพศมาประกอบการตัดสินใจ การเลือกสถานที่ เลือกแพทย์ผู้ทำการผ่าตัด ตลอดจนการตัดสินใจในการเลือกดำเนินชีวิตตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้ระดับการศึกษาที่สูงยังสามารถสร้างรายได้ที่ดีให้กับตนเอง สามารถหารายได้ได้มากพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการยังชีพ การเสริมความงาม รวมถึงสามารถรวบรวมเงินเพื่อใช้ในการผ่าตัดแปลงเพศได้เร็วขึ้น

สำหรับเรื่องรูปแบบของสถานศึกษา ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเรียนโรงเรียนสหศึกษา ทุกคนคบหาเพื่อนที่เป็นผู้หญิง เนื่องจากเพื่อนที่เป็นผู้หญิงยอมรับในพฤติกรรมของเขา ทำให้เขามีความสุข มีความมั่นใจในความเป็นตัวของตัวเอง มีการปรับตัวให้มีลักษณะเหมือนผู้หญิง มีกิจกรรม การเล่น ของเล่นเป็นแบบหญิงหรือคบเพื่อนชายที่มีลักษณะคล้ายหญิงเนื่องจากเข้าใจถึงจิตใจของตนเองมากกว่า ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโรงเรียนชายล้วนทุกคนแยกตัว รู้สึกอึดอัด ปรับตัวไม่ค่อยได้ ไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน หรือคบหาเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายกับตน ส่วนเพื่อนชายจริงๆจะคบกันเพียงผิวเผิน หรือคบหาในลักษณะการเป็นคนรักกัน

จากบทที่ 4 เรื่องการแยกจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่าง 25 คน เคยแยกจากครอบครัว โดยทุกคนเคยแยกจากครอบครัวเมื่ออายุมากกว่า 5 ปี ซึ่งปัจจัยทางด้านครอบครัว จะมีผลต่อคนที่อายุน้อยกว่า 5 ปี เนื่องจากช่วงชีวิตก่อน 5 ปี เป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาของเอกลักษณ์ทางเพศ

ส่วนประวัติการใช้ยาหรือสารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างไม่ดื่มสุรา (30 คน) มีเพียง 10 คนที่ดื่มสุรา เหตุที่กลุ่มตัวอย่างไม่ดื่มสุรา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่า สุราจะไปล้างฮอร์โมนเพศหญิง ซึ่งจะมีผลทำให้หน้าอกยุบลง ผู้ที่ดื่มสุราส่วนใหญ่จะดื่มเฉพาะเมื่อต้องการสังสรรค์และต้องทำงานขายบริการ)

กลุ่มตัวอย่าง 36 คนไม่สูบบุหรี่ มีเพียง 4 คนเท่านั้นที่รายงานว่าสูบบุหรี่ เหตุที่กลุ่มตัวอย่างไม่สูบบุหรี่ เนื่องจากคิดว่าตนเองเป็นผู้หญิง และมีความเชื่อว่าบุหรี่จะทำให้ริมฝีปากดำ นิ้วมือและเล็บจะเหลือง มีผลทำให้ความสวยงามลดลง ส่วนอีกคนที่สูบบุหรี่ ให้เหตุผลในการสูบบุหรี่ว่าเป็นเพราะต้องทำงานเวลากลางคืนจึงต้องสูบบุหรี่บ้าง

การที่กลุ่มตัวอย่างทุกคนตอบปฏิเสธ การใช้สารเสพติด ผู้วิจัยคิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เนื่องจากส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างเกี่ยวกับงานที่ต้องทำในเวลากลางคืน เช่น เต้นคาร์บาร์ด , ขายบริการ ซึ่งใกล้ชิดสารเสพติด ทั้งยังอาจจำเป็นต้องใช้ เพื่อจะได้ไม่ง่วง และเพิ่มความกล้าหรือลดความระอายในการประกอบอาชีพดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสอบถามจากเพื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเพื่อนๆก็บอกว่ากลุ่มตัวอย่างบางคนใช้ยาฆ่าหรือยากระตุ้นประสาทแอมเฟตามีน แต่ผู้วิจัยไม่ถือเป็นหลักฐานยืนยัน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวนครึ่งหนึ่งมีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน ส่วนที่เหลือไม่ได้อยู่ด้วยกัน อันเนื่องมาจากบิดามารดาแยกทาง หย่าร้าง หรือตาย การที่บุตรอยู่กับมารดาหลังจากบิดามารดาแยกทาง หย่าร้าง หรือบิดาตาย เมื่อบุตรอายุน้อยกว่า 5 ปี จะทำให้บุตรมีความใกล้ชิดกับมารดา แต่ขาดแบบอย่างในการลอกเลียนแบบบิดา ส่วนบุตรที่อยู่กับบิดาหลังจากบิดามารดาแยกทาง หย่าร้าง หรือมารดาตาย เมื่อบุตรอายุน้อยกว่า 5 ปี จากการศึกษาเป็นจำนวนน้อยที่แยกจากครอบครัวเมื่ออายุต่ำกว่า 5 ปี นอกนั้นแยกจากครอบครัวเมื่ออายุเกิน

5 ปีทั้งสิ้น บุตรที่อยู่กับบิดาหรือมารดาหรือญาติหลังจากบิดามารดาแยกทาง หย่าร้าง หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตาย เมื่อตอนที่อายุมากกว่า 5 ปี น่าจะไม่มีผลต่อการเกิด GID เนื่องจากพัฒนาการของเอกลักษณ์ทางเพศเกิด เรียบร้อยแล้วใน 5 ขวบปีแรกของชีวิต ดังนั้นความผิดปกติของกลุ่มตัวอย่างนี้อาจจะไม่ได้มาจากการแยกทาง หย่าร้าง และการไม่มีชีวิตอยู่ของบิดามารดา

จากบทที่ 4 เรื่องอาชีพของบิดามารดา ส่วนใหญ่บิดาประกอบอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว ซึ่งต้องใช้เวลากับการทำงานค่อนข้างมาก ทำให้มีเวลาอยู่กับบุตรชายน้อย ทำให้บุตรชายไม่มีแบบอย่างในการลอกเลียนแบบ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Green ว่า บิดาของเด็ก GID มักใช้เวลาอยู่ร่วมกับบุตรน้อยใน 5 ขวบปีแรกของชีวิต⁽²²⁾ ส่วนมารดา ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน และทำกิจการส่วนตัว แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะมารดาจะประกอบอาชีพ ใดๆ มารดายังคงทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร มีโอกาสใกล้ชิดและผูกพันกับบุตรมากกว่าบิดา บุตรจึงลอกเลียนแบบพฤติกรรมหญิงจากมารดา⁽¹⁷⁾

สำหรับเรื่องการดื่มสุราและใช้สารเสพติดของบิดามารดา บิดา 19 คน ดื่มสุรา มี 7 คน หลังดื่มสุรา แล้วขาดสติ เจ้าอารมณ์ โมโหร้ายและทำร้ายบุตร ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่บิดาดื่มสุรา จะทำให้บิดาขาดความรับผิดชอบ บุตรขาดความนับถือศรัทธา บุตรขาดความใกล้ชิด ขาดแบบอย่างที่ดี และยังถูกบิดาทำร้าย หลังดื่มสุรา บุตรจึงเกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะเลียนแบบ ส่วนมารดาของกลุ่มตัวอย่าง 35 คนไม่ดื่มสุรา การที่มารดาไม่ดื่มสุรา จะทำให้บุตรมองภาพพจน์ของมารดาออกมาดี และยังบิดาดื่มแต่มารดาไม่ดื่ม จะทำให้ บุตรรักและใกล้ชิดกับมารดามากขึ้น มองว่ามารดามีความรับผิดชอบ เป็นผู้นำในครอบครัว เกิดความศรัทธา จึงลอกเลียนแบบพฤติกรรมของมารดาไว้

บิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างมีบุตร 1-11 คน โดยเฉลี่ยแล้วครอบครัวหนึ่งจะมีบุตรประมาณ 5 คน การที่มีบุตรจำนวนมากจะทำให้บิดามารดา โดยเฉพาะบิดา มีความจำเป็นต้องออกไปหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาคูแ่ดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร บุตรต้องอยู่กับมารดา หรืออยู่กับญาติพี่น้องซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่มีแต่ผู้หญิง จะทำให้บุตรรักใกล้ชิดและผูกพันกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่เป็นผู้หญิง จึงเกิดการรับรู้และลอกเลียนแบบพฤติกรรมของหญิงไว้ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่พี่น้องยังมีชีวิตอยู่ทั้งพี่น้องที่เป็นผู้หญิงและพี่น้องที่เป็นผู้ชาย มีส่วนน้อยที่มีประวัติพี่น้องเสียชีวิตเมื่อผู้ป่วยอายุน้อยกว่า 5 ปี (จำนวน 1 ราย) อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า ในช่วงอายุ 2-3 ปี ซึ่งเป็น sensitive period จะ มีผลต่อการพัฒนาเอกลักษณ์ทางเพศมาก

4. ปัจจัยทางจิตใจ

จากการศึกษาสภาพจิตใจและทัศนคติ จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคิดว่าตนเองเป็นผู้หญิง บทบาททางเพศจึงแสดงออกมาในลักษณะของหญิงทั้งในด้านเครื่องแต่งกาย นิสัยใจคอและการปฏิบัติตน พฤติกรรม เช่นนี้มิได้ตั้งแต่วัยเด็กต่อเนื่องมาจนถึงวัยรุ่นและเมื่อถึงวัยผู้ใหญ่ก็ยังคงมีการแสดงออกที่ชัดเจนว่าไม่ได้เป็นผู้ชายอีกต่อไป

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนมีอัตมโนทัศน์ผิดปกติทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับอุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ ที่กล่าวว่า ผู้มีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ จะมีความผิดปกติทั้งทางด้าน Core-Morphologic Identity, Gender Role และ Sexual Object Orientation ตั้งแต่เด็กต่อเนื่องมาจนถึงผู้ใหญ่ ซึ่งผู้มีความผิดปกติทางเพศ จะรู้สึกไม่พอใจในเพศของตน รังเกียจอวัยวะเพศของตน แสดงบทบาททางสังคมเป็นผู้หญิง และมีสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายด้วยกัน ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องการผ่าตัดแปลงเพศเพื่อให้ร่างกายสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง

5. ปัจจัยทางสังคม

สภาพแวดล้อมในครอบครัว

จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 11 คน รายงานว่า บิดามีบุคลิกลักษณะ เป็นคนคู โมโหง่าย ย่อม เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร บุตรจะรู้สึกกลัว ไม่กล้าเข้าใกล้และอาจมองว่าผู้ชายต้อง ก้าวร้าว จึงไม่เกิดการลอกเลียนแบบความเป็นชายจากบิดา การศึกษานี้สอดคล้องกับที่ Bradley และคณะศึกษา พบ⁽²²⁾

และกลุ่มตัวอย่าง 10 คน รายงานว่า บิดามีลักษณะเย็นชาห่างเหิน จำนวน 6 คน เป็นคนเฉยๆ ย่อมทำให้บุตรรู้สึกห่างเหิน ไม่กล้าเข้าใกล้ จึงมีความลำบากในการลอกเลียนแบบความเป็นชายจากบิดาเช่น เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Stoller ว่า บิดาของเด็ก GID มักมีสัมพันธ์ที่ห่างห่างต่อกัน⁽⁸⁾

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง 5 คน รายงานว่า บิดาเป็นคนเจ้าระเบียบ มีเพียงคนเดียวที่รายงานว่าบิดา เป็นคนอ่อนแอสมยอม ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีที่บิดามีลักษณะเป็นคนเจ้าระเบียบ จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ไม่ ยอยากเข้าใกล้ ส่วนบิดาที่มีมีลักษณะอ่อนแอสมยอม จะทำให้บุตรไม่รู้สึกรสชาติ จึงไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Boller ที่ว่าบิดาของเด็ก GID มีลักษณะเข้มงวด เจ้าระเบียบ⁽¹²⁾ และรายงานของ Stoller ว่า บิดาของเด็ก GID มักมีลักษณะอ่อนแอสมยอม⁽¹⁴⁾

จากการสัมภาษณ์ ตัวอย่าง 27 คน รายงานว่าชอบมารดา มารดาเป็นคนดี รักและเข้าใจจิตใจบุตร เวลามีปัญหาที่มักจะมาขอคำแนะนำปรึกษาเกือบทุกเรื่องตั้งแต่ เรื่องเรียน การคบเพื่อน การทำงาน การวางตัว ในสังคมและการใช้ชีวิตแบบผู้หญิง ส่วนเรื่องการใช้ชีวิตกับผู้ชายด้วยกัน ส่วนใหญ่มักปรึกษาเพื่อนหรือคนรู้จัก ที่เป็นเหมือนกับตน เนื่องจากคิดว่าจะพูดคุยได้เปิดเผยกว่าบุคคลในครอบครัว

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากรณีที่มารดามีลักษณะอ่อนโยน เข้าใจลูก อาจจะไม่ได้ทำให้เกิด GID โดยตรง แต่ มีผลทำให้บุตรมีความใกล้ชิดและผูกพันกับมารดา จึงเกิดการเรียนรู้ รับรู้และเลียนแบบพฤติกรรมหญิงของ มารดามาโดยตลอด ซึ่งแตกต่างจากรายงานของ Stoller ว่า มารดามักมีลักษณะของ Tomboy⁽⁹⁾

และกลุ่มตัวอย่าง 6 คน รายงานว่า มารดาชอบบ่นวาย ควบคุมกิจกรรมที่บุตรทำ จะทำให้บุตรชาย ไม่สามารถพัฒนาการไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองได้ ต้องพึ่งพาแต่มารดา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Coombs⁽²²⁾ ที่พบว่ามารดามีบุคลิกเป็นคนเจ้าระเบียบ จะเลี้ยงลูกอย่าง overprotect ทำให้ลูกไม่สามารถ ผ่านระยะ Separation Individuation ได้ จึงไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองได้

มีเพียงรายเดียวที่รายงานว่า มารดามีลักษณะ Immature จากการสัมภาษณ์ พบว่ามารดาในกลุ่มนี้มี ลักษณะที่ต้องพึ่งพาคนอื่น รับผิดชอบไม่ได้ อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า การที่มารดามีบุคลิกลักษณะ dependent จะทำให้การเลี้ยงดูมีลักษณะค่อนข้างวิตกกังวล เป็นอริและจู้จี้จ้านมากเกินไปสลับกับการทอดทิ้ง เด็ก จะทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลจากการแยกจากผู้ที่ตนผูกพัน เกิดอาการซึมเศร้า การที่เด็กมีความวิตกกังวล จากการแยกจากผู้ที่ตนผูกพัน เด็กจึงพยายามเลียนแบบแม่ ทำให้ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และ ลักษณะท่าทางของความเป็นหญิงซึมซับเข้าไปเป็นบุคลิกภาพของเด็กชาย จนประทับเป็นเอกลักษณ์ความเป็น หญิง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Marantz ที่ว่ามารดาที่ depend on ลูก จะทำให้ยากที่จะแยกจากลูก⁽²²⁾

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง 2 คน รายงานว่ามารดามีลักษณะแยกตัวไม่พูดคุย ส่วนอีก 2 คนรายงานว่า ชอบทำหน้ามัวด้วยมวดตลอดเวลา ซึ่งมารดาของทั้ง 2 กลุ่มมีอารมณ์เศร้าปะปนอยู่ด้วย จะทำให้เด็กเกิด ความวิตกกังวล อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่ากรณีที่เด็กมีความกังวลอย่างท่วมท้น จะทำให้เกิดความ

กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่มีกับมารดากำลังจะสลายลงและตนเองจะอยู่ไม่ได้ เด็กจึงใช้กลไกทางจิตในลักษณะ มี fantasy เกี่ยวกับการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับมารดา (self-fusion) เพื่อรักษาสายใยแห่งความผูกพันระหว่างตนกับมารดาไว้ fantasy นี้จะทำให้เด็กรู้สึกวามารดาขึ้นอยู่กับตน การที่เด็กมี self-fusion และ identify กับมารดานั้น จะทำให้เด็กและมารดาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีความสุข (blissful union) มารดาจะไม่ได้ไม่จากเด็กอีกต่อไป (ฤค separation anxiety) เด็กจะรู้สึกมีอำนาจ และช่วยตนเองได้

(powerful + self-sufficient) เหมือนมารดา เด็กจะได้ไม่ต้องรอกอยการปกป้องจากมารดา เด็กจะได้เหมือนมารดา ไม่ต้องกลัว Castration เด็กรู้สึกได้รับความสนใจจากมารดา ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Marantz and Coates ที่ว่า แม่ของ feminine boys มีระดับความเศร้าสูงกว่าแม่ของกลุ่มปกติ การที่มารคามีอารมณ์เศร้าจะทำให้บุตรเกิดความวิตกกังวลและความเศร้าอย่างเรื้อรัง⁽⁴⁾

กลุ่มตัวอย่าง 13 ราย รายงานว่ามีคาร์ลลูกไม่เท่ากันโดยรักลูกสาวมากกว่าลูกชาย การที่บิดารักลูกสาวมากกว่าลูกชาย อาจเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กชายอยากเลียนแบบผู้หญิงซึ่งบิดาพึงพอใจ สอดคล้องกับ พยอม อิงคตานุวัฒน์⁽¹⁵⁾ และอำพล สุอำพัน⁽²⁶⁾ ที่กล่าวว่า การเลี้ยงลูกแบบลำเอียง โดยรักและเอาใจใส่ลูกสาวมากกว่าจะทำให้เด็กประพฤติตัวแบบลูกสาว เพื่อเรียกความสนใจจากบิดามารดา

กลุ่มตัวอย่าง 39 คน รายงานว่าใน 5 ขวบปีแรก ผู้เลี้ยงดูเป็นผู้หญิง มารดามีโอกาสเลี้ยงดูมากกว่าบิดา ซึ่งเป็นปกติในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม อุมพร ตรังคสมบัติ⁽¹⁷⁾ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่มีแต่ผู้หญิงจะทำให้เด็กขาด การเรียนรู้บทบาทที่เหมาะสมกับเพศของตน เด็กจะไม่มีประสบการณ์กับเพศเดียวกันหรือน้อยมาก ทำให้เด็กไม่มีโอกาสพัฒนาทักษะของเด็กชาย แต่จะเผชิญกับพฤติกรรมของผู้หญิงและลอกเลียนแบบไว้ ซึ่งการศึกษานี้ไม่สามารถแสดงผลดังกล่าวได้

ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ในวัยเด็กกลุ่มตัวอย่าง 34 คน มีโอกาสใกล้ชิดและผูกพันกับมารดามากกว่าบิดา มารดาดูแลเอาใจใส่มากกว่าบิดา มารดามีเวลาให้ลูก ๆ เสมอ รักและตามใจ จึงรักใกล้ชิดและผูกพันกับมารดา ในที่นี้อาจจะอธิบายได้จากรายงานของ Stoller ว่าแม่ที่ใกล้ชิดกับบุตรชายมากเกินไปในช่วงขวบปีแรก ในขณะที่พ่อเหินห่างจะทำให้พัฒนาการในช่วง mother-infant symbiosis ไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้เด็กไม่สามารถแยกจากมารดาได้ เด็กจึงขาดการเรียนรู้บทบาททางเพศที่เหมาะสมกับเพศของตน ความสัมพันธ์แม่ลูกยังคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน⁽¹⁴⁾ Green และ Blanchard⁽¹⁴⁾ ได้กล่าวถึงสมมติฐานของ Person & Overcy ว่าความวิตกกังวลจากความพลัดพรากในช่วง separation - individuation phase ในวัยทารก ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข เด็กจะจินตนาการว่าเป็นหนึ่งเดียวกับมารดา ทำให้ไม่สามารถแยกออกจากมารดาได้ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด GID ถ้าอธิบายในแง่ของ Social Learning พบว่าการที่เด็กใกล้ชิดกับมารดามากเกินไปจะทำให้เด็กชายเกิดการเรียนรู้บทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม ทำให้มีความคิด เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และลักษณะท่าทางของความเป็นผู้หญิงซึมซับเข้าไปเป็นบุคลิกภาพของเด็กชายจนประทับเป็นเอกลักษณ์ของหญิงในที่สุด

และกลุ่มตัวอย่าง 10 คน รายงานว่ามารดามีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าบิดา เนื่องจากมารดาต้องหารายได้ ดูแลกิจกรรมต่างๆในครอบครัว บุตรชายรู้สึกศรัทธา ชื่นชม ที่มารดาเก่ง สามารถดูแลสามีและลูกได้ รู้สึกประทับใจ อยากเป็นผู้หญิงเก่งแบบมารดา และจากการศึกษาพบว่าบิดาไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับครอบครัวต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว มารดาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจในครอบครัวแทนบิดา

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่าง 6 คน รายงานว่า ความสัมพันธ์กับมารดาในลักษณะมารดาดูแลเอาใจใส่มากเกินไป ปกป้องคุ้มครอง เป็นเจ้าของบุตร ควบคุมกิจกรรมที่บุตรทำ แทรกแซง วนวายกับบุตรชาย ทำให้บุตรไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองได้ ถึงแม้ว่าผลการวิจัยนี้มีผู้ตอบในแง่ดีจำนวนน้อย แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ Coates⁽²²⁾ ที่พบว่ามารดาของเด็ก GID มักเลี้ยงดูบุตรแบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไป เมื่อบุตรเจ็บป่วยเล็กน้อยก็มีปฏิกิริยามากเกินไป ไม่ให้บุตรเล่นกับคนอื่น ๆ ไม่สนับสนุนให้เล่นกีฬาที่รุนแรงเพราะมองว่าเป็นอันตราย ทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาความเป็นชายและไม่เป็นตัวของตัวเอง

ส่วนความสัมพันธ์กับบิดา กลุ่มตัวอย่าง 24 คน รายงานว่า ส่วนใหญ่เมื่ออายุน้อยกว่า 5 ปี มีความรู้สึกที่บิดาไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าที่ควร ห่างเหินไม่ผูกพัน ไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกับบุตร เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาต้องออกไปทำงานหาเงินเพื่อเป็นรายได้หลักของครอบครัว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความสัมพันธ์ของบิดากับบุตรดังกล่าว ทำให้บุตรขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่มีโอกาสใกล้ชิดซัดซัดความนิยม ความศรัทธา ไม่เห็นความสำคัญของบิดา ขาดความรู้สึกที่ต้องเลียนแบบบิดา ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Green ที่ว่า ร้อยละ 34 ของกลุ่มตัวอย่าง feminine boy มีพ่อที่หย่าร้าง ละทิ้งหรือตาย มีบางรายที่พ่อมีชีวิตอยู่แต่อยู่ห่างไกล และสาเหตุของการเกิด GID เกิดจากพ่อใช้เวลาอยู่กับลูกน้อยจนเกินไปในช่วง 5 ขวบปีแรก⁽²²⁾

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา กลุ่มตัวอย่าง 22 คน รายงานว่าบิดามารดาร์กใคร่กลมเกลียวกันดี (มองจากการไม่ทะเลาะกัน) เป็นเพราะมารดามีบุคลิกอ่อนโยน แม้อบิดาจะมีบุคลิกที่ ดุ โมโหร้าย ใจระเบียบ ี้นชาห่างเหิน ก็สามารถหลีกเลี่ยงการทะเลาะเบาะแว้งกันได้ ปัจจัยนี้น่าจะสนับสนุนให้เกิดเอกลักษณ์ทางเพศที่ถูกต้อง ดังนั้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ GID ในกลุ่มตัวอย่างนี้น่าจะเกิดจากปัจจัยอื่น ส่วนการที่มารดามีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวมากขึ้น เป็นเพราะสภาพสังคมในปัจจุบันที่ทำให้มารดามีบทบาทในการช่วยเหลือเลี้ยงครอบครัว ทำให้มารดามีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวมากขึ้นทัดเทียมกับบิดา⁽²⁹⁾

กลุ่มตัวอย่าง 33 คน รายงานว่า พี่น้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง 29 คน มักสนิทกับพี่สาวหรือน้องสาวมากกว่าพี่ชาย หรือน้องชาย จึงอาจได้รับอิทธิพลด้านบทบาททางเพศจากพี่สาวหรือน้องสาวด้วย จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมักพูดคุยปรึกษากับพี่สาวหรือน้องสาวเกือบทุกเรื่อง มีการใช้เสื้อผ้าของใช้ส่วนตัว เช่น เครื่องสำอางค์ ฯลฯ ร่วมกันอยู่เสมอ

ทางด้านบรรยากาศในครอบครัว ดังที่กล่าวมาแล้ว กลุ่มตัวอย่าง 25 คน รายงานว่า มีความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง และช่วยกันแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้การที่บิดามารดาร์กใคร่กลมเกลียวกันดี พี่น้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันดีไม่มีการแข่งขัน และรู้สึกทัดเทียมกันในหมู่พี่น้อง ตลอดจนมีการเลี้ยงดูที่ไม่เข้มงวดในเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ ทำให้บรรยากาศในครอบครัวออกมาดี ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวทำให้เกิดความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศได้อย่างไร จากการศึกษาเมื่อธิบายไม่ได้ บอกได้แต่เพียงว่าวัฒนธรรมประเพณีของไทย ตลอดจนการเลี้ยงดูไม่เหมือนของต่างประเทศ ทำให้ผลของการวัดออกมาไม่เหมือนทางต่างประเทศ

สภาพแวดล้อมภายนอกครอบครัว

จากบทที่ 4 สภาพแวดล้อมภายนอกครอบครัว ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ครู หลักรุตรและกิจกรรมพิเศษ

ในเรื่องการคบเพื่อน ส่วนใหญ่เรียนโรงเรียนสหศึกษา เขาสามารถเลือกคบเพื่อนได้ทั้ง 2 เพศ แต่เขาเลือกคบเพื่อนผู้หญิง เพราะเป็นที่ยอมรับ มีความสุข มีความมั่นใจในตัวเอง และการคบแต่เพื่อนผู้หญิงก็น่าจะเสริมเอกลักษณ์และบทบาททางเพศแบบหญิงให้มั่นคงขึ้น

ในเรื่องเกี่ยวกับครู กลุ่มตัวอย่าง 26 คน รายงานว่า มีทั้งครูผู้หญิงและครูผู้ชายพอๆกัน และพบว่า ส่วนใหญ่ถูกเพื่อนหรือครูผู้ชายล้อว่าเป็นกะเทย การที่เด็กถูกล้อว่าเป็นกะเทย จะทำให้เด็กมองตนเองว่าเป็นกะเทยด้วย เกิดความรู้สึกลบถวน สงสัยไม่แน่ใจ ขาดความเชื่อมั่นในเอกลักษณ์บทบาททางเพศมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Green⁽¹⁸⁾ ที่พบว่า GID มักถูกล้อว่าเป็นกะเทยในวัยเด็ก

ส่วนหลักสูตร และกิจกรรมพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง 36 คน รายงานว่าในวัยเด็ก ต้องเรียนวิชาเย็บปักถักร้อย ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทของผู้หญิง ยิ่งถ้าเด็กชายที่มีแนวโน้มคล้ายผู้หญิงมาก่อน ได้มีโอกาสเรียนวิชาเหล่านี้ จะเกิดความรู้สึกลบถวน และ ภาควิชา ทำให้เกิดความสับสนในเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี ต้นประยูร⁽²⁸⁾ ที่ศึกษาเยาวชนชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศเฉพาะที่แสดงออกทางพฤติกรรมเป็นหญิง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45 ให้ความเห็นว่า บทเรียนบางวิชามีส่วนสนับสนุนให้เด็กเกิดพฤติกรรมดังกล่าว เช่น วิชาคหกรรมศาสตร์ จะก่อให้เกิดการรักสวยรักงาม ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นหญิงได้ และยังพบว่าครูส่วนใหญ่จัดให้มีการแสดงบนเวทีของโรงเรียนในลักษณะของกิจกรรมของผู้หญิง เช่น การรำ จินตลีลา การแสดงละคร ฯลฯ เป็นการส่งเสริมให้เด็กชายที่มีแนวโน้มคล้ายหญิง ยังมีพฤติกรรมของผู้หญิงชัดเจน และยิ่งเด็กชายที่ไม่ได้รับความสนใจเมื่อปฏิบัติตัวเป็นผู้ชาย แต่เมื่อปฏิบัติตัวหรือแสดงตัวเป็นผู้หญิงกลับมีคนสนใจชื่นชม ก็จะเกิดความภูมิใจ รู้สึกตัวเองมีคุณค่า มีความเด่น จึงแสดงตัวต่อไปจนติดเป็นนิสัย ไม่อยากเป็นผู้ชายหรือแสดงท่าทางเป็นผู้ชายอีกต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมทรง สุวรรณเลิศ⁽³⁰⁾ ที่ว่า การจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมของโรงเรียน เช่น เป็นโรงเรียนชาย แต่จัดให้มีการประกวดนางนพมาศ เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศมากยิ่งขึ้น

สภาพแวดล้อมอื่นๆ

กลุ่มตัวอย่าง 36 คน เห็นด้วยว่า สื่อ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้บทบาททางเพศที่ผิดปกติ และพบว่าโทรทัศน์ และวารสาร นิตยสาร หนังสือ เฉพาะกลุ่มแปลงเพศ มีอิทธิพลในการเรียนรู้บทบาททางเพศที่ผิดปกติพอๆ กัน จากการสัมภาษณ์ พบว่าสามารถซื้อนิตยสารเหล่านี้ได้ง่ายตามแผงหนังสือทั่วไปเวลาเข้าเมือง และการโฆษณาของหนังสือพิมพ์บางฉบับ หรือวิทยุ เพื่อผลโฆษณาทางธุรกิจ เช่น ภาพยนตร์ ซึ่งมีดาราคือเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นผู้มีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สื่อเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนส่งเสริม ทำให้เด็กชายที่ขาดแบบอย่างผู้ชายจากบิดา จากครูผู้ชาย หรือจากเพื่อนผู้ชาย เลือกแบบอย่างจากนักแสดงชายที่แสดงท่าทางกระตือรือร้นแล้วได้รับความสนใจ หรือเลือกแบบอย่างผู้ชายที่แปลงเพศแล้วเป็นคนเด่นคนดัง มีความสุข มีเงินทอง ฯลฯ ซึ่งจากการศึกษาของมนตรี ต้นประยูร⁽²⁸⁾ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศเฉพาะที่มีพฤติกรรมเป็นหญิง ร้อยละ 43.75 เกิดจากการเลียนแบบ

เหตุผลในการแปลงเพศ

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รายงานว่าต้องการเป็นผู้หญิงโดยสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งมีใช้เกี่ยวข้องกับงานอาชีพ ถึงแม้ว่าจะมีบางคนประกอบอาชีพชั่วคราวรับจ้าง ร้องเพลง ก็ไม่จำเป็นต้องแปลงเพศ อาจจะทำเพียงสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ได้ แต่บุคคลเหล่านี้ต้องการเป็นผู้หญิงโดยสมบูรณ์มากกว่า ทำให้ต้องคืนเงินค่าใช้จ่าย เพื่อให้เป็นผู้หญิงโดยสมบูรณ์

จากการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง 27 คนจาก 40 คน รายงานว่าสังครรอบข้างมองพวกเขาว่ามีความผิดปกติทางเพศ ทำให้ต้องปกปิดพฤติกรรมของตนเอง ไม่กล้าแสดงออกมามาก อาจจะมีส่วนผลักดันให้กลุ่ม

ตัวอย่างตัดสินใจแปลงเพศ เพื่อจะได้แสดงพฤติกรรมเป็นหญิงได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งคิดว่าคนปัจจุบันยอมรับเรื่องการแปลงเพศ มี 17 คนที่คิดว่าพวกตนจะแปลงเพศหรือไม่ก็ไม่มีคนสนใจ ต่างคนต่างอยู่ ซึ่งเป็นเพราะทัศนคติของสังคมต่อกลุ่มแปลงเพศเป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าสมัยก่อน

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง 14 คน รายงานว่า การที่ได้ยินว่า ดารา นักร้อง นางแบบที่มีชื่อเสียง ประสบความสำเร็จหลังการแปลงเพศ ไม่ได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจแปลงเพศของกลุ่มตัวอย่างเลย

สรุป

ในการวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิต-สังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายที่มีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ซึ่งได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านจิตใจ ประกอบด้วย Core Morphologic Identity, Gender Role, Sexual Object Orientation ของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะผิดปกติทุกราย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทุกรายยืนยันว่ามีความคิดรันทที่จะแปลงเพศตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่น สิ่งเหล่านี้บ่งบอกว่าพวกเขามีความผิดปกติในเอกลักษณ์ทางเพศตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านสังคม สภาพแวดล้อมในครอบครัว จากการศึกษาบุคลิกของพ่อแม่ การแสดงออกของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อหรือแม่ การวิจัยนี้ให้คำตอบว่า น่าจะมีส่วนส่งเสริมให้เกิดความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ส่วนสภาพแวดล้อมนอกครอบครัว ซึ่งประกอบไปด้วย เพื่อน ครู หลักสูตร กิจกรรมพิเศษ กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากส่วนนี้ ซึ่งอาจจะเป็นแรงกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความผิดปกติมากขึ้น สภาพแวดล้อมอื่นๆที่ศึกษา คือสื่อมวลชน และเหตุผลในการแปลงเพศ การวิจัยนี้ให้คำตอบได้ไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ถึงแม้การศึกษาครั้งนี้จะแสดงภาพได้ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากจำนวนตัวอย่งมีน้อยและเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ไม่มีกลุ่มศึกษาเปรียบเทียบกับประชากรปกติ แต่ก็พบว่าปัจจัยทางด้านครอบครัว สภาพสังคมแวดล้อมอาจมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ดังนั้น

1. บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูควรมีบทบาทที่เหมาะสมในครอบครัว และเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านบทบาททางเพศให้แก่บุตรชาย เช่น มารดาไม่ควรใกล้ชิดกับบุตรชายมากเกินไป หรือบิดาน่าจะมีเวลาให้บุตรชายพอควร
2. การแสดงบทบาทในครอบครัวควรจะเด่นชัดว่า การกระทำใดเป็นของชาย การกระทำใดเป็นของหญิง
3. บิดามารดาควรเลี้ยงดูไปตามเพศ และสนับสนุนให้มีพฤติกรรมตรงตามเพศของบุตร
4. จากผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า สื่อหลายอย่างมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้บทบาททางเพศ โดยเฉพาะ โทรทัศน์ และวารสาร นิตยสาร หนังสือเฉพาะกลุ่มแปลงเพศ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ควรกลั่นกรองข่าวสารที่เหมาะสมก่อนออกสู่สายตาของประชาชน
5. หากพบว่าบุตรชายมีแนวโน้มที่อาจมีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศตั้งแต่อ่อนอายุ 5 ขวบ ควรรีบพามาปรึกษาจิตแพทย์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่องนี้ให้ภาพที่ไม่ชัดเจนที่จะตอบว่า อะไรเป็นสาเหตุของความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ทั้งนี้เพราะจำนวนตัวอย่างที่ศึกษามีน้อยเพียง 40 คนเท่านั้น เมื่อข้ามแนกสภาพต่างๆไม่ว่าจะเป็นสภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมนอกครอบครัว จำนวนตัวอย่างที่ตอบความผิดปกติหลายๆประการมีน้อย ไม่สามารถสรุปได้ว่าตัวไหนมีผลที่ชัดเจนต่อความผิดปกตินี้ นอกจากนี้ยังไม่มีตัวอย่างอื่นๆมาเปรียบเทียบ และคำตอบบางประการที่ได้ก็เป็นเรื่องปกติ เช่น การที่กลุ่มตัวอย่างรายงานว่า เมื่ออายุต่ำกว่า 5 ปีมีความใกล้ชิดกับมารดามาก คำตอบเช่นนี้เป็นเรื่องปกติของการเลี้ยงดู แม่เกือบทุกคนมีหน้าที่ดูแลลูก จึงไม่สามารถนำมาพิสูจน์ว่าจะเป็นส่วนที่ทำให้ลูกเลียนแบบแม่ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปน่าจะปฏิบัติดังนี้

1. ควรทำการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายหรือผู้หญิงเกิดความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศอย่างแท้จริง โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพจิตใจและทัศนคติต่างๆของผู้ชายที่แปลงเพศแล้วเปรียบเทียบกับผู้ที่มีอาการแสดงออกที่ผิดปกติทางเพศแต่ยังไม่แปลงเพศ และอาจจะเปรียบเทียบกับผู้ที่มีความผิดปกติด้านอื่นด้วย ก็จะพิสูจน์ความสัมพันธ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้ได้แหล่งข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพียงอย่างเดียวและจำนวนตัวอย่างไม่ค่อยเกินไป อาจทำให้ข้อมูลที่ได้เบี่ยงเบนจากความเป็นจริง และเห็นภาพที่ไม่ชัดเจน ควรจะมีการเพิ่มจำนวนตัวอย่างและใช้การพิสูจน์ทางสถิติขั้นสูง ก็อาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้เพื่อให้ครอบคลุมอาจจะต้องศึกษาหาข้อมูลจากสมาชิกในครอบครัว เช่น บิดามารดา พี่น้อง หรือผู้เลี้ยงดู และคู่นอน เพื่อนำมาพิจารณาหาข้อสรุปได้อย่างเหมาะสม